

Euroopan työmarkkinasuhteiden vaihtelun mittaaminen: kvantitatiivinen analyysi

Johdanto

Vuoden 2016 tutkimuksessa *Euroopan työmarkkinasuhteiden keskeisten ulottuvuuksien kartoittaminen* työmarkkinasuhteet määriteltiin työn ja työllisyyden yhteiseksi ja yksilökohtaiseksi hallinnaksi. Siinä esitettiin käsitekehys työmarkkinasuhteiden kartoittamiseksi ja määritettiin neljä työmarkkinasuhteiden keskeistä ulottuvuutta: työpaikkademokratia, teollisuuden kilpailukyky, sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja työn ja työllisyyden laatu.

Jatkotutkimuksessa käsitekehystä sovellettiin kansallisesti. Tutkimuksessa tuotettiin 45 indikaattorin kokoelma, josta saatiin työkalu kansallisten työmarkkinasuhteiden analysointiin koko EU:ssa. Tämä analyysi osoitti, että työmarkkinasuhteiden monimutkaista todellisuutta kaikissa EU:n jäsenvaltioissa mittaava indikaattorikokoelma on hyödyllinen työkalu vertailevaan tutkimukseen sekä päätöksentekijöille, työmarkkinaosapuolille ja sidosryhmille EU:ssa ja kansallisesti.

Tutkimuksessa esiteltiin joitakin Euroopan työmarkkinasuhteiden suuntauksia, muun muassa mallien eriytymistä maiden välillä. Sitä on käsitelty myös kirjallisuudessa. Tutkimuksessa kerättiin myös asiantuntijoiden näkemyksiä siitä, miten käsitelähestymistapaa voidaan kehittää edelleen, parantaa indikaattoreita ja käyttää datakokonaisuutta edistämään työn ja työllisyyden hallintaa.

Tämä tutkimus perustuu näihin keskusteluihin, ja sillä on kolme päätavoitetta:

- arvioidaan indikaattorikokoelmaa kriittisesti, jotta indikaattorit voitaisiin nivota tiiviimmin työmarkkinasuhteiden toimijoihin ja prosesseihin (ja tunnustetaan samalla, että myös muut tekijät vaikuttavat teollisuuden kilpailukykyyn, sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja työn ja työllisyyden laatuun)

- laaditaan joukko yhdistelmäindikaattoreita mittaamaan maan suorituskkyä neljässä ulottuvuudessa sekä järjestelmää kokonaisuudessaan
- kehitetään työmarkkinasuhteiden järjestelmien typologia edistämään kehittyvien suuntausten ja muutosmallien analyysia maiden välillä.

Eurofoundin aiempaan tutkimukseen verrattuna tässä tutkimuksessa keskitytään enemmän työpaikkademokratiaan. Eurofoundin analyttisessä lähestymistavassa katsotaan, että työpaikkademokratia on työmarkkinasuhteiden ydinulottuvuus ja tavoitelluin malli työn ja työllisyyden hallinnassa. Tässä tutkimuksessa esitetäänkin kirjallisuuskatsaus työpaikkademokratiaan, maiden välisiin eroihin ja muutosmalleihin.

Metodologisen lähestymistavan keskeisiin näkökohtiin kuuluu käsitteellisten ja tilastollisten laatuvaatimusten soveltaminen, jotta indikaattoreita voitaisiin hioa Euroopan tilastojärjestelmän laadunarvioinnin ja -varmistuksen ja kirjallisuuden perusteella. Muita keskeisiä näkökohtia ovat yhteisen tutkimuskeskuksen (YTK) ja taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) kehittämiin yhdistelmäindikaattoreihin perustuvan menetelmän käyttäminen sekä sen varmistaminen, että indikaattorikokoelmassa ja yhdistelmäindikaattoreissa noudatetaan Eurofoundin käsitekehystä ja tietö-ominaisuuksia.

Taustaa

Taustaan kuuluvat muun muassa vuoden 2008 talouskriisin vaikutus ja sellaisten EU:n toimintalinja-aloitteiden uudelleenkäynnistäminen, joiden tarkoituksena on tukea elin- ja työolojen lähentymistä jäsenvaltioiden välillä. Lisäksi EU:n ja kansallisen tason työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun asemaa on tarkoitus vahvistaa.

Talouskriisillä oli kielteinen vaikutus bruttokansantuotteeseen (bkt), työllisyyteen ja sosiaaliseen yhdenvertaisuuteen monissa jäsenvaltioissa. Monissa maissa näillä alueilla on tapahtunut parannuksia, mutta taloudellisia ja sosiaalisia eroja on edelleen.

Työmarkkinasuhteiden järjestelmät ovat olleet useissa jäsenvaltioissa jännitteisiä kriisistä lähtien, erityisesti ulkoisesta paineesta johtuvien hallitusten toimien vuoksi. Niitä ovat muun muassa yhteisymmärryspöytäkirja vastineeksi velkahelpotuksista ja komission antamat maakohtaiset suositukset osana talouspolitiikan EU-ohjausjaksoa. Yleisesti ottaen työmarkkinasuhteiden instituutioihin kohdistuvat ulkoiset poliittiset paineet ovat pääasiassa keskittyneet maihin, joissa kilpailukyvyyn taso on verraten alhainen. Näin ollen jotkut tutkijat ovat katsoneet, että kriisi ja poliittinen reagointi siihen ovat lisänneet Euroopan työmarkkinasuhteiden hajanaisuutta.

Useat eurooppalaiset tahot ovat ilmaisseet huolensa poliittisten uudistusten vaikutuksesta kansallisiin työmarkkinasuhteisiin, työpaikkademokratiaan ja taloudelliseen lähentymiseen maiden välillä. Siksi arvioinneilla on edistetty ja vahvistettu EU:n ja kansallisten työmarkkinaosapuolten asemaa talouspolitiikan EU-ohjausjaksossa. Lisäksi on havaittu, että ohjausjakson toimintalinjoissa ja viestissä korostetaan entistä enemmän sosiaalisia tavoitteita.

Sosiaalista lähestymistapaa on vahvistettu Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarilla, jolla käynnistettiin uudelleen EU:n toimintalinjat elin- ja työolojen lähentämiseksi ylöspäin. Pilarissa todetaan, että ”työmarkkinaosapuolten välisellä vuoropuhelulla on keskeinen asema sosiaalisten oikeuksien vahvistamisessa sekä kestävä ja osallistavan kasvun edistämisessä”, ja siinä laaditaan perusta työpaikkademokratian, kasvun ja yhdenvertaisuuden tavoittelulle.

Keskeiset havainnot

Eurofoundin analyysikehyksen perusteella tehdystä tutkimuksesta on saatu kolme täydentävää työkalua, joilla voidaan tutkia työmarkkinasuhteiden dynamiikkaa ja verrata sitä, miten kansalliset työmarkkinasuhteiden järjestelmät muuttuvat:

- indikaattorikokoelma, joka liittyy entistä paremmin työmarkkinasuhteiden toimijoihin ja prosesseihin tai jolla on merkitystä arvioitaessa niiden vaikutusta päätöksentekoon ja tuloksiin sosioekonomisilla aloilla
- yhdistelmäindikaattorit, joilla mitataan maan suorituskykyä työmarkkinasuhteissa kokonaisuudessaan, neljän pääulottuvuuden ja osulottuvuuden osalta

- työmarkkinasuhteiden järjestelmän typologia, joka perustuu työpaikkademokratian tehokkuuteen ja työpaikkademokratian asiaankuuluviin ominaisuuksiin.

Tässä tutkimuksessa käsitellyn näytön perusteella voidaan päätellä, että tarvitaan lisäanalyysia ja -seuranta helpottamaan nykyisten haasteiden yhteistä ymmärtämistä ja koordinoimaan strategioita riskien selvittämiseksi. Sosiaalisen ja taloudellisen epätasa-arvon osalta tutkimuksesta saadaan näyttöä nopeutuneesta muutoksesta joissakin työmarkkinajärjestelmissä, mutta ei selkeästä suuntauksesta ylöspäin tapahtuvaan lähentymiseen. Teollisuuden kilpailukyvyyn ja työn ja työllisyyden laadun kehitys näyttää liikkuvan tähän suuntaan, mutta sosiaalisessa oikeudenmukaisuudessa on erilaisia suuntauksia ja työpaikkademokratiassa vaihtelu on negatiivista. Myös eri maiden väliset erot korostuvat, mikä syventää työpaikkademokratian rooliin liittyvää epätasa-arvoa työsuhteiden hallinnassa.

Päätelmät

Eurofoundin analyysikehyksen peruseriaatteen mukaan toivotuin työmarkkinasuhteiden strategia työnantajille ja työntekijöille on tasapainoinen ja molempia osapuolia vahvistava pyrkimys tehokkuuteen (teollisuuden kilpailukyky) ja yhdenvertaisuuteen (sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja työn ja työllisyyden laatu). Tällaisen strategian tehokkuus edellyttää, että molemmat osapuolet kehittävät yhteisiä valmiuksiaan vaikuttamaan päätöksentekoon (työpaikkademokratia). Kun suuntauksiset kehittyvät ja muutosmallit nopeutuvat, on tärkeää, että päätöksentekijöillä ja työmarkkinaosapuolilla on täsmälliset työkalut analyysia, pohdintaa ja vastavuoroista oppimista varten. Kestävään kasvuun ja yhdenvertaisuuteen tähtäävän tasapainoisen strategian noudattaminen edellyttää koordinoituja toimenpiteitä kaikilta sidosryhmiltä.

Tässä tutkimuksessa kehitetyt työkalut ovat todistetusti hyödyllisiä kansallisten työmarkkinasuhteiden järjestelmien analysoinnissa. Niiden tehokkuutta nykyisten suuntausten ja haasteiden arvioinnissa voidaan testata vain, jos niitä käytetään tulevissa keskusteluissa EU:n ja kansallisen tason sidosryhmien kesken.

Lisätietoja

Raportti ”Measuring varieties of industrial relations in Europe: A quantitative analysis” on saatavilla seuraavalta taholta:
<https://eurofound.link/ef18033>

Tutkimusjohtaja: Christian Welz

information@eurofound.europa.eu